

LEVELEK ETELKA IRÓJÁHOZ

Nemcsak tudósnak való olvasmányt adunk az alábbi szép levelekben. Szeretettel hívjuk fel reájuk azon olvasók figyelmét is, kik régibb irományok iránt talán soha életükben nem érdeklődtek, azt vélvén, hogy efféléknek csak tudós láthatja hasznát. Talán meg is kísérelték néha, de egy-egy latin szó, zavaros helyesírás, vagy elavult fordulat visszariasztotta őket. Ilynemű aggodalom senkit se tartson vissza a közlendő levelek elolvasásától. Eleve eltüntettünk minden akadályt a megértés útjából; lehetőleg mai helyesírásra tettük át az eredetit, a latin kifejezések mellé pedig zárójelben magyar jelentésüket is odaírtuk.

Akadálytalanul olvashatván ekként e leveleket, közvetlen érintkezésbe jutunk egy családi körrel, mely homályba vesző multból éppen akkor, a XVIII. század második felében emelkedik fel országos hírre egy író-fia által, míg a másikkal települése színhelyén, Szeged városában örökíti meg magát művelődéstörténetileg kitünő rangban. A család büszkesége: Dugonics András, az író; hozzá intézi leveleit az apa, és hozzá amaz ifjabbik testvér, Ádám, ki, mint városi tanácsos, két ízben (1790—96. és 1804—1806.) polgármester s 1802-ben országgyűlési követ, tiszteletreméltó nevet írt be szülővárosa műveltségtörténetébe.

Az író válaszai ismeretlenek, s mégsem hallgatag fél ő e levelek olvasója előtt; az érdeklődés ezernyi szálaival látszik csüggeni szülővárosa nagy és kicsiny dolgain, s öccse családi körén. És ha a szegediek minden kedvessége ő felé irányul, a levelek olvasója megfogja érezni, mi játszi napsugár vonzza őt különösen e körhöz, őt az egyetemi tanárt, a kegyes tanítórendi papot, az első magyar regény és több tudós könyvek hírneves szerzőjét; öccse leánya, Treszka az, kiről oly sok kedves apróságot jegyeztek fel az apa levelei. Még foga jön, mikor először hallunk hírt felőle: az utolsó levél keltekor már több gyermekes mama. Nagybátyjához, a „pap bácsihoz“ kezdettől fogva gyöngéd vonzalommal ragaszkodott, aminthogy elválhatatlan kísérője, szemefénye volt édesapjának is.

A Dugonics-család Dalmáciából származott át hozzánk. Az írónak nagyapja telepedett volt le Szegeden; apja (szintén András) már tekintélyes polgár: városi kapitány; anyja, Imre Katalin, magyar nő. Maga András, az író, 1740-ben született s már mindenestől magyar nevelésben részesült. Tizenhat éves korában lépett be a piarista szerzetbe, bár édesanyja erősen ellenezte. A teológiát Nyitrán végezte; oda írja hozzá első három levelét édesapja. Mikor negyedik, s utolsó levelét írja „szerelmes, szíve-örvendeztető fiához“, már valóban oka volt az örvendezésre, mert fia abban az évben lett a nagyszombati egyetemen a mennyiségtan tanára. Innen kezdve csak annyi változás történt hivatalos pályáján, hogy három év múlva az egyetemmel együtt Budára költözött fel. 1808-ban nyugalomba vonult, s hazament Szegedre lakni. Ekkor már nemesak öccse, Ádám esa-

ládja várt ott reá szeretettel. A hajdani kis Treszka már férjhez ment időközben s családjával éppen ez évben költözött be Szegvárról ő is Szegedre. Ádám 1814-ben meghalt. Treszka mindvégig odaadó szeretettel gondoskodott „pap bácsi“-járól s mikor a földijeitől nagy tisztelettel körülvelt öregúr 1818-ban elhalálozott, a piarista-rend e gondoskodás méltánylásául a néhainak minden holmiját Teréznél hagyta. Az alábbi levelek is e kedves kéz ízetéből származtak tovább fiak és késő unokák során át napjainkig.

Treszka ugyanis — hogy e leszármazáson is végigpillantsunk futólag — miesinyei és beniczei Beniczky Miklóshoz ment férjhez, ki csongrád-megyei főjegyző, majd főszolgabíró volt Szegvárt, a megye akkori székhelyén. A levelekben emlegetett „szegváriakon“ tehát őket kell értenünk. Hat gyermekük született s az író pap bácsi idők során mindegyiküknek egy-egy könyvét ajánlotta. Többek közt említve találjuk a levelezésben egyik leánykájukat, Etelkát. Csak maguk közt nevezgették így (igazi keresztnéve Ottilia volt) — a papbácsi híres regényének, az *Etelka* címűnek hatása alatt.

„Treszka“ legidősebb gyermeke ifjú Beniczky Miklós volt (e levelek Niki-je). Oexl von Friedberg Magdolnát vette nőül Szegeden. E nő édesatyja (Mátyás) Révai Miklósnak, a nagy magyar nyelvtudósnak keresztapja volt. Révairól szintén lesz szó a levelek egyikében, egyetemi tanárrá kinevezetésével kapcsolatosan.

Ifj. Beniczky Miklósnak több gyermeke volt. A legidősebb Dénes, a legfiatalabbik — ama kedves „Treszka“ tiszteletére így nevezve — Teréz. Dénes törvényszéki bíró lett; fia, Árpád, ez idő szerint mint nyug. kincstári aligazgató, Pesten lakik. A közlendő levelek az ő tulajdonában vannak.

Az utóbb említett Teréz pedig Károlyi Istvánhoz ment nőül. Az ő fia Károlyi Árpád, a történetíró, a bécsi Házi, Udvari és Állami Levéltár nyug. igazgatója.

Beniczky Árpád úr, kinek — mint említettük — tulajdonát teszik a szóbanforgó levelek, nemrég kölcsönadta rokonának, Károlyi Árpád úrnak, a birtokában lévő kéziratokat, átnézés vagy felhasználás végett. Nekünk viszont Károlyi Árpád úr volt szíves azokat rendelkezésünkre bocsátani, hogy legjobb belátásunk szerint értékesítsük. Úgy gondoltuk, hogy a levelek szó szerinti közlésével teszünk a műveltség- és az irodalomtörténet szakférfiainak legkedvesebb szolgálatot, s szerzünk a műveltebb közönségnek legközvetlenebb élvezetet.

Valamennyi levél (összesen 23 darab) Dugonics Andráshoz van intézve. Az első négyet édesapja írta, a következő 18-at öccse, Ádám, a legutolsó pedig egy Egerváry nevű tisztelője. Ez utóbbi nem lehet más, mint az az Egerváry Ignác, szintén piarista, aki 1791-től 1802-ig Szegeden volt középiskolai igazgató, később pedig rendjének kormányzója lett. A levelek kettő kivételével pontosan keltezve vannak; e kettőnek (a 20. és 23. számúnak) hozzávetőleges keltezését megkérdőjelezve adjuk. Külső címzés csak a 2. és 3. számún van, s ugyanezek hátlapján Dugonics András ismert szép metszésű kézvonásával a levél dátuma és tartalma summája fel van jegyezve latinul. A régebbi levelek papírosa helyenként megrongálódott, egy-egy darabja kiszakadt; ily helyeken szöveg-közlésünk is hézagos, mit vonásokkal (— — —) jelzünk. Ily hiányos részletek hozzávetőleges kiegészítését egy-egy kifejejtett szó pótlását, a hibásan írottak kiigazítását, latin szók magyar megfelelőjét, valamint mindazt a megjegyzést és magyarázatot,

mely tőlünk, nem pedig a levélíróktól származik, zárójelbe tesszük. Ez nem okozhat félreértést, mert a levélírók alig használnak zárójelt, s ha igen, az más formájú, mert a zárójel belső hajlásában náluk kettőspont is van. A rövidítéseket feloldjuk.

Csak a magyar nyelvű leveleket tesszük közzé. Ádámnak három latin levelét (1759, 1763 és 1774-ből) mellőzzük.

Hozzánk jutottak a levelekkel együtt Dugonics „Jólánka“ c. regényének kéziratából is némely töredékes részletek. A regény eredeti fogalmazását Dugonics többször átdolgozta, rövidítette. E kézirat lapjain is egyik oldalon egy régebbi, másik oldalon egy átdolgozott, újabb szövegezés olvasható, mely azonban még szintén nem teljesen azonos a kinyomtatott, végleges szöveggel. Elegendőnek tartjuk e kézirat-töredék létezésére ennyiben felhívni az irodalomtörténészek figyelmét.

Dugonics regényeit ma már nem olvassák. A maga korában ő volt Magyarország legnépszerűbb írója, s kivált *Etelka* c. regénye (1788) keltett újjongó visszhangot hazafias képzeletével és politikai célzatosságával. E regénynyel, mely Zoltán fejedelem korában játszik s a honfoglaló magyarságra vonatkozó akkori ismereteknek egész való és költött tömegét népszerűsítette: az újabb magyar költészetnek egyik legfontosabb ága indult meg egy kiterjedt közönség tapsai között: a regényes nemzeti, melynek legkimagaslóbb alkotásai: Zalán futása és Buda halála. A reformtörekvések e szorgos korában Dugonics a régi magyar költészet (főképp Gyöngyösi) hagyományaihoz ragaszkodott s a népies ízlésnek, mely végül is műköltői színvonalra emelkedhetett, ő volt egyik legnyomatékosabb képviselője és továbbörökítője. Hiába nem olvassuk ma már *Etelkáját*, a nyom, melyet irodalmunk történetében hagyott, soha többé el nem törölhető. Magyarságának s népiességének Szeged a bölcsője, melynek még táj-szólását is átültette az irodalmi nyelvbe. Gyökereivel a Tiszamenti nagy magyar város talajába fogózkodik s e város műveltségtörténetét érdeklit talán legközelebről az alábbi levelezés, mely a szülőföld iránti érdeklődésnek annyi kedves emlékét örökítette meg.

Dugonics életrajzát Prónai Antal írta meg 1903-ban, s e rendkívül tanulságos, szépen megírt kis könyvet szeretettel ajánlva az érdeklődőknek, magára hagyjuk az olvasót e családi bensőséget lehellő, tisztességtelű régi szép levelekkel.

(1) Dícsértessék a Jézus Krisztus. — Szeged, die (7a Martii) 759. — Szerelmes édes Magzatom; emlékezzél mindenkori feddésemről, amire idehaza atyai képpen intettelek, hogy valami képpen az Istent szívedből ki ne rekesszed és az feltett szándékodban, elődben önként vett regulában meg ne csekénjél, úgyhogy mind Isten előtt, mind pedig szerzetedbéli előjáróid (előtt) még most ifjúságodban dicsőségnek pálmáját el ne veszejtse, jól meggondolván, hogy ha valamit az ember jövőben nyerni akar, ifjúságában szerzi azt meg; mert a kikeletnek virágiban minden ember örvendez, összeáll annak kóróját kevésre becsüli. Ennek okáért írom ezeket néked, mert füleimben becsúszott az: hogy most is gyerekeskedő csintalanságodat néha-néha követnéd, az melyet nem örömmel kellett hallanom; azért jól meggondolván, Istent szemed előtt hordozván szüntelen és az szerzetesi regulád mit hoz magával és — — — az — — — alázatosságnak — — — címere és tüköre. — — — megrövidedjék szülédnek az ő életjük.

Mihelest valami rossz hírt felőled hallani fogunk, azonnal elesnek az szárnyaink a világnak kedvetlensége miatt. Most elég legyen szívemből hozzád nyújtott atyai intésem. Hanem Isten kegyelmét kérvén, úgy élj, hogy ne csak külső képpen látszattassék az te buzgóságod, hanem belől elolthatatlanul gerjedezen az Isteni szeretet benned; elődben vegyed gyakran az világnak elkerülhetetlen változásait és az Istennek decretumát, hogy nem várja meg aggott vénségre való üdőt, hanem ifiúságában is elmetszi élete fonálát az embernek. Például vegyed Imreh Pista bátyádot, ki is filozóphiára innét Karsára vakatióban ment, friss és egészséges, most pedig egy hétig való betegsége után Karsán 20-dik february hat óraker este lelkít az ő Teremtőinek meg adta, melynek is 16-a huius (e hó 16-án) Szt. György templomában requieme — — — tartatott szüleinek nagy szomorús(ágára). — — — (Nem)külömben nálunk levő öreg — — — (asszony) is azon nap reggel hat óra(kor) — — — szentségek felvétele után megholt minnyájunk jelenlétiünkben. Ki is előtte való nap tölled szóval elbúcsúzott és kért, hogy lelkérül el ne felejtkezzél. Úgy nemkülömben ezek előtt egy holnappal ifjú ángyod-asszony, Lendvai Ilus, két neveletlen árvát itthagván, ő is Istenben elnyúgod(ott). Úgy Szabó János is, a harangozó, meghalálozott. A többiek mink minnyájan egészségben vagyunk. Hanem halottam aztat is, hogy a mellyedre rosszul voltál; jól vigyázz magadra, hogy meg ne rontsad magadot valamivel, mert tudod, hogy ha jó mellyed nem leszen, nagy defectus (fogyatkozás) az szerzetesek között az. Ezzel maradok igaz Atyád Dugonits András m. p. —

P. S. (postscriptum, utóirat). Az szüléd elkészített vagy két pár szép fejérruhát néked; hanem most jövő Szt. György vásárjára, tudom, hogy Nyitráról fognak igyekezni ide vásárra, azért bizonyos embertül (küldj) levelet és attul elküld(jük) — — — hogy ha most el nem küld — — — ember — — — alkalmatosság.

(2) *Kivül:* „R. Magistro Andreae Dugonics Scholarum Piarum in primo Anno Theologo Filio mihi semper Charissimo. per Budam (:Galgoecz Nitriae) Franco tuto.“ —

Dicsértessék a Jézus Krisztus. — Szeged, Die 25a Juny 1763.

Szerelmes édes Gyermekem. Sok keserűségemben kezdem már egyszer szomorú levelem hozzád bocsájtani, hogy minek utána hosszszas nyavalya után szerelmes édes szülédnek semmi orvosságot nem találhatánk, Istennek tetszése szerint Die 26a May az örök boldogságra töllem végbúcsúját vette tizenkét óra és egy óra között és engem veletek együtt árvaságra elhagya. Arravaló nézve, szerelmes Gyermekem, magadat meg türtes(d) az nagy szomorúságtul, érette Istennek szüntelen imádkozzál, hogy az Úr Isten őtet ha eddig kegyelmében ne vette volna, vegye ez után, örök nyugalomban. Én ugyan sok keserűségemben ebédem vacsorám (idején) könyvhullajtásoknak tengerében úszok, de mit van mit tennem? meggondolom: Citius vel tardius ad unam properamus metam (előbb-utóbb egy végre jutunk). Magam is utána készülök, csak az Isten fel ne tartsa bűneimnek súlyos terheit. Érettem könyörög(d) a szűz és tiszta életű imádságaidat. A többi(eknek) hála Istennek mind jó egészségünk vagyon, hanem Séra Gergely hitvese, Gazdag Ágnes, már régen súlyosan beteg, amelyről kevés reménység vagyon, hogy többé magát felvehesse az betegségből. A többi újságok között aztat jelentem, nagyon készülnek nálunk az vár építéséhez,

sok incsellérek vagynak nálunk városunk nagy romlásával. Ezzel maradok igaz Atyád, die ut supra (kelt, mint fent) Anno 763, Dugonics András m. p.

P. S. Ádám öcsédre nagy szorgalmatos gondod légyen ez után, és gyakran írj néki, hogy úgy tanuljon, hogy jövendőben hasznát vehesse tanulásának, és az Nemzetének légyen örö mire, mert én magam még nem tom mire juthatok végtére.

(3) *Kívül:* „Reverendo Magistro Andreae Dugonics S. P. in Secundum Annum Theologo Filio mihi Semper amando per Budam Galgoecz Franco tuto Nyitriae.“

Dicsértessék a Jézus Krisztus. — Szeged Die 17a May 764. — Szerelmes édes Fiam, jóllehet, hogy minapi írt levelemben íram néked, hogy Szabatkain kívül minnyájan jó akaróid friss egészségben vagyunk, amint is úgy lévén akkor, de bezegg reménytelenül másra nem fordult az bal szerencse csak én reám, mivelhogy 10-ma huius (e hó 10-én) estve Koperesit Sógor Uram hirtelenül ágyban esvén és 15a huius frissen, mintegy nevetkezve, 11 órakor, beszélve, lelkét az Úr Isten kezében ajánlván, kiadván és a szerelmes Boris húgodat neve(le)tlen kis árvájával újabb szivem-szomorúságával (-val) reám hagyá. Kire való nézve vigasztaltathatlan szomorúságban vagyok, de mit van mit ten(ni?) — — — Pater quem amat, illum castigat (azt fenyíti az atya, akit szeret) — gondolom és azzal magamot így vigasztalom. Igaz az, hogy ha az Úr Isten megtartotta volna, vigasztalásomra éltek, kit (kiknek) az egész jó akaróink csudálkoztak az ő életjüken és az ű szorgalmatos gazdaságán, és úgy annyira magát hozzám megalázta volt, hogy nagy örömem tölt benne és immár annyira vittem volt az dolgot, hogy az N(emes) Magistratustul különyös reflectio (tekintet) volt reája és tisztségekre candidáltuk volt. Sed mors nemini parcit (de a halál senkinek sem kedvez). Azért Istenes ájtatosságidban ajánlom mind az ő lelkét, mind pedig maga(mét), hogy még köztetek ha akarátja tart(j)a, tartson meg engem. Ezzel maradok szomorú Atyád, Dugonics András m. p.

(4) Dicsértessék a Jézus Krisztus. — Szegeden, die 19a X-bris 774. — Szerelmes szivem örvendeztető Fiam, ez mostani alkalmatosság magát előlván, nem akartam elmulatni, hogy ne tudósítsalak egészségünk felől, mely az Úrnak akarátjából minnyájunknak jól szolgál, fő képen nékem; mint mondják — fénix madár módjára — örömben egészen megújultam és ifiúdni kezdettem, áldassék az Nagy Úrnak az Szent Neve, minden velünk tett jó téteményéért; áldjuk és magasztaljuk az ű Nevét halálig minden üdőkben; és mentül nagyobbban mások által mi magasztaltatunk, mi annál inkább magunkat meg alázzuk, Isten(t) dicsérvén. Maradok édes Atyád Dugonics András m. p.

P. S. Ezen leveletem presentáló ifiút recomendálok, aki is most megyen examenre, in arte Chirulgica (orvosi vizsgára); ott professornál recomendál(d) ötöt, mivel szegény Horvát Zsigmond fia, annak, (aki?) Józsefnek özvegyét elvette, avagy is csak mondjam eljegyezte; mivel mások hozzám igazgatták, hogy irjak mellette. Leveli, melyeket küldött, előttem örömmel olvasták itt Szegeden. Úr Bíró Uram úgy örül vala, mi(n)t magam, promótiódon (előlépéseden), édes Gyermekek.

(5) Szeged die 18a Januarii 777. — Szerelmes Édes Kedves Uram Bátyám! Ha éppen ki nem nyilatkoztatta volna is Uram Bátyám utolsó leve-

liben megirt röstségét, észrevettem volna mindazonáltal, amidőn válaszáat oly sokára (természete ellen) halasztotta. De semmi! lesz olyan üdö, hogy magam is úgy fogom magamat exkuzálni, amidőn kedvem nem léssen az íráshoz. Ezek után következnek az *Szegedi Újságok*.

Eppen akkor, amidőn Uram Bátyám Nagy-Szombat felé vette volna az üdén útját, Ő Fölségétül kegyes resolutio (királyi döntés) le jött az Városnak, melyben az Senatorok egészen absolváltattak (fölmentést nyertek) az Sörház iránt esett 700 forint convictionalis summa (elmarasztaltatás) végett, ebben tehát hála Istennek böcsületessen indemnisáltattak (feloldattak) az Senatorok; semmit sem félhetnek íranta, hogy ezután az Sörház dolgában fognak convincáltatni (elmarasztaltatni); azért hát az Hichner rationum consultor (számvevő tanácsos) szurkos munkája rejiciáltatott (visszavetett); nem tudom böcsületire-é, vagy becstelenségre ő kegyelminek vált.

Sz. András napján vígan valánk nálam, szüntelen Úr Bátyám egészégiért ittunk; nem tudom, csuklott-e akkor, vagy sem; mely vigasságunkat ez is elő mozdította, hogy az Treszka leánykámnak akkor ismét két fogait láttuk, ki is oly vígan vala, hogy kiseded korára magunk is minnyáján álmétkodtunk rajta, annyival is inkább, mivel midőn pap bácsinak csak az nevit hallotta, azonnal szüntelen tapsolt, ugrott és nem másra, hanem csak az szobában lévő contraféra (képre) nézett, úgy annyira, mintha szemivel látta volna Uram Bátyámat.

Hogy az nagyszombati universitás Budára le fog jönni, maguktul az budaiaktul is hallottuk, sőt inkább az az hír volt vala nálunk, hogy az budai bíró, az fundus és épület végett Ő Fölségihez felcítáltatott, az város nevel sokakat ígért, csak hogy azon universitás lejöhete hozzájuk; de hála Istennek, hogy úgy esett, amint Uram Bátyám írja, mivel az fiam is közelebb lesznek hozzája, kevesebb költséggel küldhetem már ezután oda.

Az Szegedi, — azaz Fölső-Városi német iskola egy didbáb magyar kántor végett az nemes magistratus által amnistiáltatott és már egy darabig senki sem tanított idel; látván egy néhány emberséges emberek, kik között magam is számláltattam, fölrezzentünk, keményen panaszkodtunk; melyre ad statum pristinum már reponáltatott (a korábbi állapotba helyeztetett vissza) ismét; ez jól esett, egy kis tromf vala az magistratusnak.

Rodl Ferencz ex contumatia convincáltatott az processusomban (elmacsoltatott pörömben) 2800 forintban; melyre deputatus rendeltetett: Liszka senator; de minthogy az executionalis (végrehajtási) költség is az ő nyakát szegte volna, megkönyörültem rajta és absque (?) deputatione így egyeztem meg vele. Az marháját, mely igen szép s fiatal amice, párját 37 forintokon, lovainak párját 40 forintokon, juhainak hasonló képpen párját 6-forintokon, 25 darab, de ez fürgék, általvettem; mindazonáltal, ezen általadás az convictiót nem adeqváln (kötelezettségét nem egyenlítővén ki), s nyakát nem akartam szegni, továbbra sed sub bona cautela (kellő biztosíték mellett) meghagyok nála 1300 forintokat interesre (kamatra), mellyel mesterségit, nemkülönbben kereskedésit folytathassa. Az Rodl szarvasmarhája egészben 44 darab, mellyet látván, úgy gondolkozom, hogy mindegy volna, akár csak azt tartanám, akár pediglen még több lenne is, mindegy az utánna való járás, erre való nézve holnapután ki akarok menni az Gotlieb szállására, mely szomszédságomban vágyon, s az ottan lévő ő ke-

gyelme 40 darabbul és egynihánybul álló marháját is meg akarom venni, úgy mindazonáltal, hogy az interesen lévő capitalisomban (tőkémben) csorbulás ne essen. Ez pediglen így esik meg; az száraz malmomat Szaicznak eladtuk 600 forintokon; ebből illet engemet 300 forint. (Itt lap aljára ért, s új lapra megy át a levél; az „átvitelnek“ s „áthozatalnak“ ezzel járó külsőségeit közlésünkben elhagyjuk, valamint az összegezés alakiságait is.). Az marhájában vala 14 tinók, ezeket páriját eladván 50 forintokon, jön belőle 350 forint. Ezekhez az interesből, avagy proven-tusombul (jövedelmemből) hozzá teszek legalább 200 forintot, mely tészén talán per algebram 850 f. Ennyit pediglen talán alkú szerint ha megalkudhatom, nem hiszem, hogy tenne Gotlieb marhája. De máskép, míg ez meg nem esett, majd meglátom, hány zsákkal telik.

Itt nálunk Januariusban is eső esett, és még most is olyan lágy üdők járnak.

Die 21a decembris Kárász földjin az juhászom s bujtárjaim egy holt német legint találtak. Ezek úgy megijjedtek tőle, hogy talán még most is rebeg az szívek, mely történetet ugyancsak hirül adván Horgasra, eltemet-tetett tisztességessen.

Az tolvajok érezik, hogy farsáng vagyon, derekasan kereskednek, bol-tokat vernek; és annyira mennyire immár világosságra jött, hogy az ver-bunkos katonák eselekszik.

Pro dilucidatione camerarium rationum (a kinestári számadások tisztázására) két senator felcítáltatott az camerára, Babarczy, és Svarcz; azt írják, hogy szépen mennek az dologban, majd csak hogy által nem estek már rajta, és napról napra nevededik az város böcsületje, melyet az Came-ránál per primam informationem (az első információján) elvesztett vala. Adja Isten, tiszta szivemből kívánom; de eztet az hirt nem minden ember szereti ám, legfőképpen Jankay, tudván, hogy ha ez így megtör-ténik, ebből lesz dolga, avagy szűk lesz az kapezása.

Frank commissarius Úr Bátyám ittlétiben Klempay helyett az öccsit akarta betolni notáriusnak; sokakat disponált iránta; eztet meghallván Klempay, Ő fölségéhez instantiát nyujtott, mely 4 punctumokbul állott; primo: Frank commissarius ő helyette — úgymond — contra instructionem (utasítás ellenére), attyafiát modo interessato (részhajlással) akarja tenni; secundo: míg itt Szegeden vala in commissionalibus negotiis (biztosi ügy-körben) semmit sem tett, héjjába húzta az diurnumokat; tertio: amidőn itten volt, a camera parancsolta néki, hogy az Sóháznál lévő sót mérné fel, melykor ott is, az városnál is megvette az diurnumot contra conscientiam (lelkiismeretlenül); a negyediket elfelejtettem, hamarjában nem jön eszem-ben. Elég az, hogy ezen instantiára más, Markovics nevű commissarius jött, inquirált (vizsgálatot tartott) benne; bezzeg, amint reménlem, ha Klempay megbizonyíthatja, nem nagy becsületire válik Franknak; de hiszem az becsület mind kevés volna, csak az commissariusságbul ki ne kopna.

Almásiné azt hallotta, hogy az fia Nagy-Szombatban kitanulta(?), pro praemio az aristomban lenne; ezen úgy megütközött, hogy talán már bolon-dozni kezd; hozzám jár, kér, hogy írjak felőle s Uram Bátyám pedig leg-elsőben írná meg állapotját. Cselekedje meg, mivel megígértem neki.

De ez még mind semmi, hanem az legnagyobb, hogy az Treszkám himlős; de jó himlője vagyon, ma éppen nyolcadnapja, hogy rajta vagyon; semmi alteratiója sinésen, gavallérossan tartja magát, ugrik, jádzik benne;

legtöbb van az hátán, és az mellyin; az orcáján, és az kezén egy sincs, az lába talpán pedig csak egyetlen egy van; semmivel sem curáljuk bizony mink ötöt, még csak az doktort sem járattatjuk hozzája, azért mégis oly reménségem vagyon, hogy az Úr Isten megfogja gyógyítani. Engedje is Isten ő sz. fölsége. Kivánom. *Ez ám az raptim (sebtében) való levél.* — Á. Dugonics.

(6) Szegedini die 1a decembris 788. — Édes Uram Bátyám! Thereszkának az egészsége visszatért, jól viselte magát az betegségiben, nem is fogta igen nagyon elő az torokfájás, csak 6 nap sénlődött benne, legfőképpen házi orvossággal éltünk róla; most betegsége után úgy megúnta az correspondentiát hogy! talán beteg sem lesz azután, azt mondgya, csak azért, hogy ne köllessék néki irnia és ha beteg lenne is, azon kér, hogy az pestieknek meg ne irjam többé, mert az írást teste s lelke megúnta.

Köszönöm az pipát, még fel nem csináltam; az Dictionarium is az kezemhez került; ha az dohány fogyta felé lesz, tessék megirnya, hogy frisset küldhessek fel, vagyon elég és jó.

Az minapában 442 török Novibul érkezett meg Szegedre (hadifoglyokról van szó); többen vannak bennük az tiszték, mint az elsőkben, pedig szebek és ruhásabbak. Tegnap érkezett ismét vagy 200 gradicskaiak, azt halom, ezeket Sziget várából hozták, azért mert ott ki akarák megokat törni az Várbul, az kiknek az coripeusait vasra verték még ott helyben; holnap, amint hallom, Győrben fogják minnyájokat vinni; az utóbbiak kívül vannak az Palánkbéli koresmában kvártélyozva azért, mivel az Várban éppen bé nem férhettek; őket éjjel-nappal strázsállják az katonák, polgárokkal együtt vasvillával és bunkós botokkal.

Oda voltam Biró Urammal Szegváron Stermenszky temetésin; való az, hogy meghalt ifúságában, mivel eltemettük; nagyon sajnálja Angyal v. ispány, mivel az mostani világhoz született; mi is sajnáljuk, mivel jó fiatal ember volt; petécsben (kiütéses tifuszban) feküdt, (hoz)zá adta magát az csuklás, addig csuklott, míg ki nem csuk(lotta a) lelkét; Rigler doctor meg nem tarthatta az lelkét, ámbár — — — (p)ökte az markát, de másképp úgy cselekesz(nek) — — —, nem sokat gondolnak az emberrel, ha egyszer ——. Az malmainkat mind kikötöttük az Tiszában, semmi kárral; az én vasmacs-kám maradott az Tiszában, de mentül hamarább kihalásszuk; tudjuk hol fekszik; eddig azért nem lehetett, mert az Marosi jég nagyon jött; de Tápén felől még eddig semmi jég nem látszatott.

Amint nagyon fogta az hideg magát, olyan hirtelen félben is hagyta; tegnap már esett nálunk és az lány havat megrongálta; ma imitt-amott látjuk. Hamar is lett volna, ha úgy tartotta volna magát; elég üdő, ha Újesztendő után fogja magát mutogatni.

Az általkötött Császári hidunkat ki kölletett kötnie, mivel az jég nagyon ostromolta, lejjebb is nyomta egyszer, pedig eleget mondottuk néki, hogy ne bántsa, mivel az Császáré, de azzal semmit sem gondolt; csak széjjel hányattatta.

Márk. Szeityel tegnap beszéltem az Tisza szélin, azt mondja, hogy valami port küldött Úr Bátyám az feleségem lábára, de az cédula elveszett róla. Ő ugyan azt mondja, hogy szóval megmondhatja velevaló bánását, de mi az ő szavának nem hihetünk; jobb lesz, ha Úr Bátyám ezután az véle való bánását megírja; jobb bátrabb úton járni, mint bogár után indulni. El is

fogyott már az előbbször küldött víz; effectusáruul jövendőben bővebben, s igazabban értéközhetünk.

Szegváron hogy odakint valék, az V. ispány azt ígérte, hogy 240 török jobbágyfamiliát küld Szegedre, oly formán, hogy ötet (öket) applicálhatjuk mindenféle dologra pénzért, mivel úgymond örömet dolgoznak, és jó emberek is. Majd meglátjuk, hány zsákkal telik; itt ugyan adhatunk nekik elég dolgot, akár megöljék magokat az Sóháznál a fa vág(ással); nem tudom, tudják(-e) a fűrészt horhozni, én ugyan — — —.

Most Orsovára(?) kell expediálnunk 7 ezer mázsa szénát, nem tudom, mikor lesz vége; elég az, elkezdettük már; nagyon nehezen akar menni, az emberek nagyon únják, eleget biztatjuk; de csak nagyon csóválják az fejüket, testjük s lelkük megúnták az dolgot; talán az Isten erre is megsegít.

Az belső szállásomat kiadtam az ismeretes szomszéd Marian(?) rácsoknak 250 juhval, annyi forintokért. Jó embereknek láttam és látom, magam sem tudhattam volna belőle mostani üdőben defalcatis expensis (a költségek leszámításával) annyit ki faesarni; ez énnékem nagy könnyebbségem lesz, ha az Isten békével meghágy; mivel az oeconomia nehéz az hivatalban lévő személynek.

Ámbátor Sz. András nap után is, mindazonáltal én is kedves Mamimmal több üdvözlői közé csúsztatjuk magunkat, minden jókat kívánunk, egészséget, hosszas életet és mindeneket, valamit csak kigondolhat maga magának; nekünk legnagyobb örömünk az, ha egészségit hallhatjuk, már akkor félig az miénk.

Tóni is (Ádám fia) megvetette magát, amint leült, meg sem szünt, míg egyben raptim az adnectált (mellékelt) levelet le nem irta. Kétszer examinálta már az director benne; maga is azt mondja, hogy 8-or (8-adszor?) ebben az esztendőben eminens akarna lenni, de ha nem lehetne, megmarad mindazonáltal az első classisban; azt szeretem benne, hogy az tanulást nem röstelli, 5 órakor regvel magátul mindétig fel kel, az iskolát sokér el nem hagyná. Talán lesz valami belőle.

Itt nagyon kurtul az nap, nem tudom Pesten hogy — — —. Az éjezakai alvásban még az derekam is fáj, már — — — ébredek éjjél után, és három óráig is virasz(tok) — — — Regvel aludnék el, mikor már fel kell kelnem.

Szekeres processusa az Bellosicesal még sines vége, de a Magistratusnak is elég baja van vele, nem úgy akarja, amint az Magistratus akarja, hanem csak az maga esze után indul. Különösen fel adta az Magistratus ötet az Grófnak, nem tudom mi jön reá; de gondolom, hogy borsos lesz néki, mivel az subordinatio ellen vét. Már nékem is azt merészlette mondani extra sessionem sed in officio (ülésen kívül, de a hivatalban): eb ura fakó. Ejnye de megadám néki; egy lábíg odavolt, meg mutattam néki, hogy egy senatorral ő kegyelme Tott (Tót?) úr nem bánhatik így, mindétig is egy grádussal nagyobb vagyok az notáriusnál; elhalgatott ezután, mint kúnok ebe a homokon.

Igen nagyon s felettébb nyöl Teréz, úgyannaira, hogy már minden ruháit ki nyötte, az posztó téli ruháját, melyet Úr Bátyám taval Pesten csináltatott néki, éppenséggel nem viselheti; jó(l) járt vele az Szefy (Treszka húga), már ma benne gálát csinált; illik néki, ez nem bánja az növést, mert ő néki akkor szaporodik az ruhája. Köszöntöm Koppi, Vertesz, Rác, Horányi, Sárváry, Bárány uraimékat, s a többieket is; magam pedig tapasztalt szivességiben ajánlom, s maradok Édes Úr Bátyámnak alázatos öcse Dugonics Ádám m. p.

(7) Szeged 21a February 789. — Édes Uram Bátyám! Nem értünk reá az egész farsangi napokban Pestre irnia, egyik oka az vigasságunk; az másik az hogy ritka ember resolválta (szánta rá) magát oda utazni, harmadik az, hogy talán az posta is megdrágult már nálunk. Hogy vigadtunk, az való és igen rendessen s magyarul, mert Treszkámat egyszernél többé nem vihettem az bálban és akkor is legjobbkor, mivel legtöbb vidéki tiszték valának jelen. Többiek között az Rácز piarczon volt nyári kapitányné is az téli kvártélyából urával s familiájával együtt ide bent volt. Azután többször azért nem mehettünk bé, mivel különös bálók tartattak s lakodalmak, amely fölért egy 10 bállal; mivel szívesebben táncoltunk benne, mintsem abban; de errül héjjában az pestieknél beszélünk; mert ott az bál kedvesebb, amint hallom, mindennél propter oeconomiam (takarékoságból). Az is való, hogy ritka madár szállott fel Pestre az télen. Keresve kerestem az alkalmatosságot, de soha egy sem tünt szememben, vagy alattomban elszöktek innét, vagy pediglen hirt sem adtak. Ez sem tréfa, hogy az posta megdrágult légyen nálunk, mivel az minapában is panaszkodott egy ember, hogy egy levelért 20 xr. vett az postamester, de ugyancsak ki vallotta elleniben maga, hogy nagy pecsétés levél vala.

Az Treszka köszöni, csókolja kezeit az virágért s kávéért, mind a kettőnek nagy hasznát veszi, mellette az utóbbiknak mi is; azt mondja, hogy ő reá nem érne most az írásra és azt húsvét után tartja magának. Ahova elmegyünk vigasságra onnét ritkán szabadulunk meg 3 óra előtt éfél után; elég az; minden tánczban Treszka egypár czipellőt öszve szaggat, úgy meg rakja hogy; vigyázzunk mindazonáltal reája erőssen, mivel mind nekünk, mind pap bácsinak nincsen több egyetlen egy Etelkájánál.

Köszönti mindazonáltal Gabelhoffer, Horányi, Koppi Urakat, magunkkal együtt és az többit minnyájokat.

Leküldöm az dohányt, egy (ez) már speciális, soha ennél jobbat nem lehet gondolni; régen meg van már vágva, az iskátulát sem kell leküldeni, mivel öreg, 20 esztendő, hadd maradjon Pesten; újat inkább.

Még ekkoráig semmi sincs az paróchia illocatiójáról (elhelyezéséről), amint halljuk, szegedi parochiára senki sem concurrált; P. István le mondott az Palánkbeli káplánságrul, az Consistorium el ereszti; ugy vélem az öcesihez készül, vagy vissza az szerzethez; maga van még Gubanóczi oda rendelve, még az directoriumban is ki van az neve írva de ő bizony nem odavaló, mert Fölső-városra sem igen jó volt; ha oda megyen, jobban néki kell fekünni az dolognak; de ő azt nem szereti, jobb néki az eszem-izsom.

Az az újság nálunk, hogy Pesten nagy víz volt, még az utczákon is csónyakásztak, az Keeskeméti kapunál az parasztkoeci oldalán felállott embernek csizmájában is belé ment a víz, ha ez nem hazugság; talán Pascháll alsó házaiban is volt; az mivoltát majd meghalljuk bővebben.

Többet irnék, de az P. director Szablik hozzám érkezett; ez is tiszteli minden ösmerősseit; ez is férhez adta tegnap előtt az hűgát Kobay normális professorhoz, Rosn(?) Vincze fia is Hadnagy elvette kisteleki Hampel postamester leányát; holnapután az Náni szolgálómnak lesz a lakodalma, Sz-mári (Szatmári?) volt hadnagy vette el. Így megyen itt az dolog, ritka nap vigasság nélkül. Többnyire maradok Úr Bátyámnak alázatos öcse Dugonics Ádám m. p.

(8) Szeged die 12a april 791. — Édes Uram Bátyám! Az pipát kezemhez vettem Ráth komám uram által, Szteist(?) is elhozta az

kétt fülvájót, dohány dalokkal együtt, egyik olyan kedves előtem, mint az másik, csak azért is legfőképpen, mivel Uram Bátyámtul valók.

Hatodik áprilisben behajtatott Szegedre főtiszt. provinciális Úr Lihán assistenssel, aki is nálam megjelent azon nap délután, de itthon nem ért, mert én olyan vagyok, mint az Orbány lelke, ma itt, holnap ott, szüntelen járok az Város dolgában, mint az lidérez lelké.

Hetedikben hozzá mentem jó regvel, vesződött az breviáriummal, azt mondá, hogy az nagyon hosszú volt, mint az Sz. Iván éneke, elvégezvén mindazonáltal felit felibül, felit pedig harmadából (:mennyi ez az breviáriumbul nem tudom ki calculálni:) kivitem velem az szőregi töltésekhez, melykoris meglátta, mit tett Szeged várossa 2 napok alatt. Az Maros Tiszában való beszakadását is megmutattam, az ott lévő halászsoknál is találtam egy 30 fontos tokot, megvettem azonnal, az P. Piaristáknak is küldöttem belőle 10 fontot; hogy vendégeljék meg az drága vendégeit.

De bezzeg itt van ám az hadd el hadd; azon estve 6 óra tájban Fölső városon az Ráczi piarczon tűz támada, 7 házakat hamuvá tette kegyetlensége, az az Sárly házátul fogva az régi atyánk-házáig. Ennek is az hátulsó fele megégett; de az eleji is, mely zsindelbül vala befödözve; lehányattattuk egészen, az többi Ráczi piarozot azzal mentettük meg. Volt az kárvallottak között egy Haris nevezetű kereskedő, aki csak csupán égett borban több károkat vallott 1500 forintnál. Az kárt in levi calculo (keveset számítva is) számlálhatom 10000 forintra. Legnagyobb szerencsénk volt ezen nagy szerencsétlenségben, hogy a szél nem fútt, azután pedig 8 órakor nagy eső vala; de mégis viradtig tartott ezen szerencsétlen illuminatio.

Nyolcadikban nálam volt provinciális, assistens, rector, és director egy magyaros bőjti ebéden; nem tudom, contentuma (tetszése) szerént volt-e vagy sem; mondhatom mindazonáltal, hogy az Mamim kitett magáért; amint csak én tudom. De máskép ha úgy nem volt is, amint költetett volna lennie, tudom, megengednek az szegedieknek, tudom Erdély felé rosszabbul is lesz az tracta.

Volt az provinciális az Nemes Magistratusnál is, az mi részünkrül megköszöntük néki az subjectumokat, melyet tetszésünk szerént ide küldött, recommendáltuk néki az szegedi iskolákat, hogy arra szemé légyen mint az többi provinciálisoknak szokott lenni. Fogadta tökéletlen barátságát; majd meglátjuk üdövel, hány zsákkal telik, de hiszem, fogadásának eleget fog tenni, mert magyar igazat szokott mondani.

Kilencedikben regvel 5 órakor az város lovaival elvittem szegedi szőregi Uradalomig, onnan Bébig forsponton promoveáltam, így tehát minden tiszteletet megadtunk néki, amint lehetett.

De bezzeg Tóninak (Ádám fia) is volt ám dolga, mert amidőn az iskolákat vizitálta, keményen megexaminálta; azt mondják, hogy tudta az leczkét; adnectálom itt az classificatióját; azt mondja, hogy csak nem mehet az eminesek közé, ő pedig nem tudja, miért nem.

Soha olyan tavaszt látni, mint az idejít, mert itt az mult hetekben szüntelen eset, talán az búza meg is dül; az föld is megzabállik, de hagyján, jobb gazda az Isten nálunknál; jobb az Isten száz papnál.

Már az is való, hogy az szegedi Ő Fölsége álló hídját Szeged várossának által adják, a clavist (kulesot) is által küldötte Magdeburg generális, az magistratus commissiójából az minap megvizsgáltam, kicalculáltam, nem

megy többre 4025 forintnál. Ez tűrhető; az nemes magistratus meg is írta, hogy általveszi azon aestimationialis (becslési) árban, bár csak az várat is általadná már egyszer, hogy miatta már egyszer az város is ékesülhetne.

Én ugyan nem láttam, de hallom sokaktul, hogy az napokban egy 75 esztendőös igaz valóságos török Palánkban kereszténnyé lett, meg is körösztlötetett; ma mutatták személyét. Csudálkozom rajta, hogy adhatta magát reája.

Schrand doctor Úr komám tiszteli mind Úr Bátyámat, mind Koppi Urat velem együtt. Csudálkozok rajta, hogy az utolsó levelire Koppi semmit sem ír.

Görög újságíró jelentgeti ismét az utolsó újságában magát az prae-numeratio végett circulariter (előfizetés végett körlevélben); én úgy reménelem, hogy Úr Bátyám lefizette még itthon egész esztendőre; megérdemli ezen író a prae-numeratiót; mert iparkodik testestül s lelkestül az magyar előmenetelben. (Görög Demeter „Hadi és más nevezetes történetek“ c. bécsi hírlapjáról van szó, mely a következő évtől kezdve „Magyar Hírmondó“ címen járt.)

Az dohánydalbul küldöttem Schrandnak is vagy 5-öt, azt mind elvitte az provinciális Erdélyben, ott akarja újságul elosztogatni.

Szegény Kochné, azt mondják, hogy meghalt; sajnálom, jó öreg asszony volt, sokat tett az házamnál s gyermekeimnél, midőn kicsinyek voltak.

Obendorffer is Erdélyből érkezett az sóval s ficsorjaival. Több ide már nem fér, még pediglen volna valami, de nem tudom mi. — Dugonics m. p.

(9) Szeged 29a ápril 792. — Édes Uram Bátyám! Éppen most készőlőben vagyok Győre, Nepodálnak nem tudom mi jutott esziben, Bene által invitáltatott mai napra ebédre, az felesége is idebent volt személyessen, hitt minnyájunkat, de egész házam népével ki nem mehetek, hanem csak Teréz lesz útitársam. Amint látom az rendeléseket, többen is fogunk nála megjelenni, majd meglátom, hány zsákkal telik. Magam ha másért ki nem akarnék is menni, Boris néném látása vonsz ki, mivel mioltátul fogvást Bécsből lejttem, ötöt nem láttam; nagy beteg volt, amint hallom, de ismét megjavult, templomban is eljár amint mondják.

Én az minapában az Város contójára franco küldöttem egy levelet postán, az Város Sörház két kádjaiért, hogy mentül előbb s annál jobb leküldésiért. Nem tudom, vette-é leveletem? mivel iránta két leveliben semmit sem ír Uram Bátyám, az kádak pedig odafent vannak Lanterernél bizonynyal, ezen kádaknak lehozattatását Gabriel Uramra is biztam, kérem méltóztassék vele értekezni, — ő elfog jární az dologban, — és azon frankó leveletem vette-é vagy sem, nékem meg írnya.

Ma irok Bujanovics ágensnek is Bécsben, hogy azon instantiát küldje le, melyet irt vala hogy kezéhez vette minden documentumokkal, hogy annyival is inkább kevesebb bajjal újra bé nyujthassuk koronázás idejin Ó Fölségének Budán, vagy akárhol; mert máskülömben újra kellene leirnia Uram Bátyámnak, és arra az üdőre én is újra idehaza elkészítetem az instrumentumjainkat idehaza vidimáltatni. De errül bővebben értekezhetünk üdővel. (Itt a Dugonics-testvérek nemesség iránti kérvényéről van szó, valamint a következő levélben is. Ádám ez ügyben Bécsben is járt ez év februárjában. Bátyjával akkor váltott levelei közzé vannak téve az Olesó Könyvtárnak „Dugonics András följegyzései“ c. kiadványában, a 110. laptól kezdve.)

Csifári tegnap ébredezett legelsőben az Szegedi doctorságrul, instantiájával; bár hamarább jelentette volna magát, mert már ezen idevaló physica-tusságért (orvosi állásért) többen vannak talán tiznél, az instansok (folyamodók), azt sem tudjuk, melyiket válasszuk. Én minden tehetségemet arra fogom fordítani, hogy ő nyerje el, mivel Koppi és Uram Bátyám hathatósan előttem recommendálták; de Schrand komám is tehet legtöbbet, ha őtet szívesen fogja recommendálni, mivel talán ennek recommenatióján meg fog állapodni az magistratus, tudván aztat az magistratus, hogy ő jót kíván béiktatni Városunkban; annak tehát recommendálja magát odafent, és szerettesse meg magát vele. Doctor Palkovics is recommendál egyet, de nem tudom hamarjában kit, én ugyan magam részemről nem sokat hajtok recommendatiójára, mivel egykor egyet recommendált és rosszul. Tudja már Uram Bátyám, kit?

Somogyi elvette magát Felső-városul, Kárász consiliáriushoz, ott nyomorog betegségiben; amint hallom, extra periculum van (túl van a veszélyen), de mégis rosszul jár a szekere. Egyéb meg sem gyógyítja hamarább, mint a kinyomtatandó könyve; ezt ha fogja látni, és olvasni, talán abban az szempillantásbul fölugrik az ágyából.

Terézen rajta volt már egyszer az új ruhája, igen szép és legfeinabb Szegeden Aradi módjára, az szabása remek lehet Pesten is, úgy kitett magán Cse(h) komám.

Az diaetára még nálunk mindekkoráig senki sem deputáltatott, csak húzzuk s halasztjuk; talán utóljára is feneketlen hagyjuk; nem tudom mi az oka, senki sem proponálja; én leghamarább kitanáлом; talán mind a 12-ten felmegyünk utóljára.

Az Csongrád vármegyébül Kárász v. ispány és — — — (üresen hagyott hely a levélben, valószínűleg egy név számára, melyet később akart, de talán elfelejtett beírni) Assessor megy fel. Elég az hozzája.

Én ha nem deputáltatok is fel, az coronatióra mindazonáltal felhajtok Terézzel; mert ez el nem akar tőlem válni, nagyon kér, hogy felvigyem őtet is; talán megeshetik az dolog, ha egységben maradok.

Az restaurátióink üdejére el nem érkezett, azért mind ekkoráig abban vagyunk, amiben voltunk; talán ez is az oka, hogy az diaetára az deputatások mind ekkoráig ki nem rendeltettek.

Etelka erdeje úszik torkig (ez erdőt 1790-ben ültették a Felsőváros szélén; maga Dugonics András nevezte így el); az körösztt mellett két jegenyefák vannak ültetve és szépen kihajtottak.

Az dér nálunk befűtött és amint mondják meg is szüretelt. De erre Kraller az sánta lábával (aki is az Sörházunk árendássa), azt syllabizálja, hogy ez még néki nem valóságos haszon; hanem amidőn másodsor az szőlő kihajt, és egy hüvelyknyi szőlő lesz rajta s akkor veszi meg a dér a szőlőt: akkor már tudja, hogy az sörnek lesz keletje.

Az Tisza nagy ugyan, de mégis az Bánátusi töltésben kevés az kár; az fűzesek mellette igen szépen hajtanak.

Tegnap előtt érkezett meg az első transzport sóval Erdélybül; 4 hétig utaztak az szél miatt; egy hajójok süllyedett el; ez is nem nagy kár Ő fölséginek. Többnyire magamat állandóul ajánlván, maradok Édes Uram Bátyámnak alázatos öccse Dugonics Ádám m. p.

(10) Szeged 10a Maji 792. — Édes Uram Bátyám! Minthogy az Ágens első leveliben ezt írta, *ac etiam necessaria documenta mihi resignata sint* ut sub A. (a szükséges okmányok is kiadattak nekem), holott én néki semmi documentumot sem hagytam kezénél, tehát azon resignatiórul azt ítéltem, hogy talán kivette az instantiát az cancelláriárul, és valami más útat akar választani; azért illet reá felelni; hogy ha nála volnának resignálva azon documentomjaim, küldje le hozzám; hogy coronatio alkalmatosságával róla gondolkozhassunk; melyre irék és igen sokára néki egy levelet, ut sub B. Erre azután tüstént mit felel, azt is in origine (eredetiben) iderekesztém ut sub C. Ezekből tehát kisül, hogy ki nem vette az instantiámat documentommal együtt az cancelláriárul, sem nem resignáltatott néki, hanem talán az documentumokat magának leirattatta, de azt nem oly terminusokkal kellett volna néki írnia; sed quod ille Documenta pro se curaverit describi et obcopiari (hanem hogy gondoskodik azon okmányok leiratásáról s másoltatásáról maga számára); és erre sem volt semmi szüksége. Így tehát az dolog csakugyan abban vagyon, amint mind én s mind Uram gondolkozunk. Azaz ha csak tehetjük, coronatiókor egy instantiát újra bé nyujtsunk, de erről bővebben.

Mi illeti már az én felmenetelemet, én 28a meg akarok indulni, hogy ultima (a hónap utolsó napján) ott lehessek és la az introitust (bevonulást) is megláthassuk Terézzel. Ami illeti az bécsi útat, Teréz úgy fog elkészülni és felmenni, hogy addig fönt is maradhat, Bécsset is megláthassa, avagy amikor együtt leszünk, amint determinálunk (határozzunk), velem haza is jöhet.

Jó lesz tehát, hogyha Ráthné komámasszony anyjához rendel Uram Bátyám; én az magam lovain megyek fel; hajdút sem viszek magammal és azon, amikor akarok, haza is rándulhatok.

Az memorialist (emlékiratot) tehát újra készítse el Uram Bátyám, vagy török vagy szakad jobb volna most elvégezni, azután ha szerencsések lennének vacatióra haza is hozni. Talán csak békérelhetjük magunkat, ha csak fog audientíát adni.

Hanem én egy fekete üvet vettem magamnak, fekete ruhát akartam magamnak csináltatni, mert talán ha oly nap volna az audientia, amidőn az ország és az udvar gyászban van, illendőbb volna nékem is úgy hozzája menni; de posztaja sem Dosiesnek, sem Panitsnak ninesen.

Tudom, Pesten is kapós lesz, azért kérem Uram Bátyámat, vegyen számomra egy öltözetre valót az az egy mentének, dolmányoknak és nadrágnak valót, de ne légyen ordinari posztó, mert azt itt is kaphattam volna. Ezen ruhára azért sem sajnálom az pénzt, mivel nékem illik is, azután szinte idehaza jártomban-keltemben elnyühetem; az gombkötővel is meg lehetne csináltatni reá az teveszőrből csinált gombokat. A szabó, tudom, mentül hamarább elfogja odafent készíteni.

Keczer hadnagy lehozta mind az levelet, mind az dorosmai pap óráját; még nem volt üdöm, vagy kivinni, vagy kiküldeni, első alkalmatossággal végbenviszem.

Szépen nyől az szőregi töltés mellett az sorban béültetett füzes, tegnap kezdettem hozzá az utolsó hídhoz; azon leszek, ha Isten éltet, hogy az üdén egészen megcsinálódjon, de szerették volna az üdén is az árendások, ha kész lett volna, de úgy is semmi hibájok, mert az töltés kedviért mind erre jöttek Temesvár felől az vásárosok.

Az szalonnának ára 12 és 13 forintra szállott, melyet jóval 25 forintokon vettük, pedig annyi volt, mint a Mátra szele, szinte bűdös volt az város az oláh szalonnától.

Gabriel is tegnap reggel érkezett meg, mind az levelet, mind az könyvet kezemhez szolgáltatta. Az kádat mentül előbb felsínáltatom, megmértetem, azután meg is írom a pesti sörfőzőnek, hogy mihez tartoztassa magát, az lehozattatását is talán már meg is irtam. Három kocsisnak adtam 30 forintokat.

Az Főlső városi iskola egészen kész, már az Alsó városihoz fogattatok, az alsó városi mészárszéket is ledöntettem borbélymihelyével együtt, ezt is újra csináltatom, pedig zsendelre. Elég az hozzá, akármit építettek az nemes városnak, cassálom (félrevetem) az nádat és gyékényt, zsendellel csináltatom. Soha sem hinné, mennyiben kerül az náddal s gyékénnyel földött ház, minden esztendőbéli szükséges reparatiójával együtt.

Ritkán, de még talán nem is emlékszünk rája, mikor volt májusban oly esők, mint most volt nálunk; még a homokon is a sár.

Én az documentumjaimat az nemesség iránt újra leírtam és vidimáltatom is, arra az esetre, ha Pesten szükségünk lenné reája, de nem hiszem: mindazonáltal jobb, ha készen lesz nálam. Irjon Uram Bátyám mindenkéül, legfőképpen az fekete ruhámrul s mikor való felmenetelemrül. Egészségesek vagyunk minnyájan. Doctor Schrand vasárnap kótyavetyét fog tartani, két hét múlva innéud elmenni. Még doctorunk nincs, én és a doctorunk Csefáry mellett maradunk. Majd meglátom, kinek szolgál a szerencse. Maradok alázatos öccse Dugonics Ádám m. p.

(Folytatása következik.)